

સમુદ્રની પટકથા

ગુજરાતી ભાષાના વાંચકો માટે એક અલગ પહેલ....સમુદ્રના વિવિધ જીવોની જીવન શૈલીનાં વર્ણનનો કંઈક અલગ અંદાજ

ભાગ ૨૨ : "સમુદ્ર અઘોરી"

શું સંબંધ આ શબ્દનો સમુદ્ર સાથે ?. પણ ભાગનાં અંતમાં તમે કહ્યો આનાથી બંધ બેસતું શીર્ષક ન હોય, "અઘોરી" સદીઓથી આપણા મનુષ્ય સમાજનો એક સમુદાય જે તમામ સામાજિક સંબંધો-શરતો-દેખાવોથી પર, પોતાની અલાયદી દુનિયામાં અલમસ્ત, ન કપડાની ચિંતા કે ખોરાકની, જે મળે એમાં જીવે, અઘોરી અને સ્મશાનનાં સંબંધથી આપણે બધા પરિચિત, એવું કહેવાય કે ચિતામાં સળગતા મૃતદેહને પણ ખોરાક તરીકે આરોગે અને હાડકા-ખોપડીને વસ્ત્ર-આભૂષણની જેમ પહેરે, આખું શરીર સ્મશાનની ભષ્મથી રંગાયેલું અને માનવ અસ્થિઓના શોળ-શણગારથી સજ્જિત માનવ સમાજનું કઈ અલગ જ પ્રતિનિધિત્વ એટલે અઘોરી. ભાગનું મુખ્ય સમુદ્રી કિર્દાર પણ અઘોરીની પરાકાષ્ટામાં બંધ બેસતો એક સમુદ્રી શંખ.

Gastropod વર્ગની ડાયનોસર યુગથી પૃથ્વી પર ટકી રહેલ જાતિ Xenophora નાં જીવ, જેમાં અંદાજીત ૨૦ થી વધુ જાતીનો સમાવેશ થાય, જેની એક જાતી "*Xenophora pallidula*" આપણું મુખ્ય કિર્દાર, કદાચિત કોઈના હાથમાં આ શંખ આપો તો, પ્રથમ સવાલ થાય કે એક શંકુ આકારના ભમરડા જેવા નાના શંખનાં ઉપર ૧૦ થી ૨૦ જેટલા તૂટેલા શંખ-છીપ-કોરલ-પથ્થર નાં ટુકડા ચિપકાવીને શંખનો આવો શણગાર કોણે કર્યો....?. એક એવો જીવ કે જે પોતાના કવચની બનાવટમાં શણગાર માટે

સમુદ્રતળમાં પડેલા અન્ય જીવોના હાડકા એટલે શંખ-છીપનાં ખાલી કવચ કે કોરલના ટુકડાનો ઉપયોગ કરે. હવે જે મૃત જીવોનાં હાડકા/કવચ નો ઉપયોગ શણગાર માટે કરે, તેવા જીવ માટે "સમુદ્ર અઘોરી" શબ્દથી સારી ઉપમા ન મળે...!, બાકી Xenophora એક લેટીન શબ્દ જેનો અર્થ બાહ્ય વસ્તુને વહન કરનાર, જે પણ તેને અનુકુળ નામ.

જેમ-જેમ શંખ આકારમાં વધે તેમ જરૂરીયાત મુજબ આસપાસથી મળતા શંખ-છીપ-કોરલના ટુકડાને પોતાના મુખમાંથી નીકળતા લાળરસની મદદથી તેના પોતાના કવચ/શંખની નવી બનતી કિનારીમાં ચીપકાવે. *Xenophora* પ્રજાતિનાં આવતા તમામ શંખ આ પ્રકારનું કાર્ય કરે અને અલગ-અલગ પ્રકારનાં કવચની રચના કરે, જેમાં એક માત્ર "*Xenophora pallidula*" પોતાના મુખ્ય શરીરનાં કવચને ૫૦% જેટલા મહત્તમ ભાગે

અન્ય શંખ-છીપથી શણગાર કરે. આ રીતે કરેલ શણગારથી શંખનો વજન તો વધે પણ કવચની મજબૂતાઈ અને રક્ષણમાં પણ મદદ મળે. તેમજ સમુદ્રતળમાં પડેલ શંખ-છીપ-કોરલના ટુકડા રૂપી કચરામાં ભળી જાય અને શિકારીઓથી અદ્રશ્ય રહે, વળી શિકારીની નજરમાં ચડે તો પણ લેના વિચિત્ર આકારને કારણે શિકારી જીવનાં મુખમાં આવી ન શકે અને અંતે સુરક્ષિત રહે. રંગે સફેદ, આકારમાં ૬૦ થી ૮૦ મી.મી વ્યાસ અને ૬૦ મી.મી. જેટલી ઊંચાઈ, ૬૦ થી ૯૦ અંશનાં કોણવાળો શંકુ આકાર જેથી ભમરડા જેવો દેખાવ, હિંદ-પ્રશાંત મહાસાગરમાં ૨૦૦ મી. થી ૬૦૦ મી. ઊંડાઈની રેંજમાં નિવાસ કરે, ખોરાકમાં સમુદ્રતળમાં પડેલ મૃત જીવોને આરોગે. કેમ કે ? અંતે છે તો "સમુદ્ર અઘોરી"

<https://conchology.co.in>

<www.facebook.com/conchology.co.in>

- મેહુલ & હિરલ

તા.૧૭/૦૫/૨૦૨૨

